

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

БАБАЄВА ОЛЕКСАНДРА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 343.138.5

**ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ У СИСТЕМІ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
УКРАЇНИ**

12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика,
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Дисертація є рукописом

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор **Шило Ольга Георгіївна**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувач кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор **Шумило Микола Єгорович**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри правосуддя, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України;

кандидат юридичних наук, доцент **Слінько Дмитро Сергійович**, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету.

Захист відбудеться 26 червня 2019 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 84-А.

Автореферат розіслано 23 травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. Ю. Шепітько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Реформа кримінального процесу, яка відбулася з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. (далі – КПК), втілила прагнення законодавця закріпити таку модель кримінальної юстиції, яка відповідає загальноновизнаним міжнародним стандартам захисту прав і свобод людини та здійснення правосуддя. У зв'язку з цим істотної зміни зазнала процесуальна форма кримінального судочинства майже на всіх його етапах. Не є винятком і підготовче провадження, адже крім позбавлення його таких рудиментів розшукового кримінального процесу, як повернення судом кримінальної справи на додаткове розслідування, активність суду в здійсненні контролю за досудовим розслідуванням, цей етап кримінального провадження було повністю змінено відповідно до змагальної моделі судового розгляду, а диференціація процесуальної форми підготовчого провадження призвела до появи особливих порядків його здійснення і навіть можливості ухвалення вироку в цій стадії кримінального процесу.

В умовах докорінної зміни порядку підготовчого провадження правозастосовна практика стикається з низкою проблем, що обумовлені як недоліками його законодавчої регламентації, так і відсутністю єдиних підходів до розуміння правових конструкцій, що регулюють відносини в цій сфері.

Проблеми стадії підготовчого провадження в різні історичні періоди привертала увагу багатьох вітчизняних учених, зокрема, Ю. П. Аленіна, М. І. Бажанова, В. В. Вапнярчука, В. І. Галагана, І. В. Гловюк, Ю. М. Грошевого, С. І. Дячук, Я. В. Замкової, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, Л. В. Карабут, В. В. Колодчина, В. В. Леоненка, Л. М. Лобойка, В. Т. Маляренка, Л. Г. Матієк, О. Р. Михайленка, В. Т. Нора, Х. М. Павич, М. А. Погорецького, В. О. Попелюшка, Н. П. Сизої, Д. С. Слінька, І. А. Тітка, В. М. Трофименка, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило, М. Є. Шумила та ін. Вони неодноразово ставали предметом дисертаційних досліджень, серед яких роботи В. В. Луцика «Повернення справи прокурору зі стадії попереднього судового розгляду» (2009 р.), Н. О. Зражевської «Попередній розгляд справи суддею у кримінальному судочинстві України» (2011 р.), О. В. Калужинського «Оціночна діяльність судді у підготовчому провадженні» (2015 р.), О. Ф. Шминдрук «Підготовче провадження в кримінальному процесі України» (2016 р.). Разом з тим, підготовче провадження як тему для наукових розвідок не можна вважати вичерпаною, адже з огляду на диференціацію його процесуальної форми, різноманітність рішень, які в ньому приймаються, далеко не всі аспекти комплексно досліджено, а тим більше нормативно врегульовано.

Це обумовлює актуальність дослідження зазначеної теми і визначає її доктринальне та практичне значення, що в кінцевому рахунку полягає в отриманні нових наукових знань щодо сутності підготовчого провадження, обґрунтуванні пропозицій, спрямованих на удосконалення його

правового регулювання та забезпечення єдності правозастосування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в межах державної цільової комплексної програми «Судова влада: проблеми організації та діяльності» (номер державної реєстрації 0111U000957). Тема роботи затверджена вченою радою Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого у 2000 р. (протокол № 5 від 28.12.2000). Тема роботи перезатверджена вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого у 2016 р. (протокол № 9 від 18.03.2016).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є отримання нових результатів у вигляді наукових висновків щодо характеристики підготовчого провадження, його правової природи та функціонального призначення, місця в системі кримінального провадження, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення його нормативної регламентації та правозастосовної практики. На досягнення зазначеної мети спрямовані такі завдання:

- охарактеризувати генезу нормативного регулювання стадії підготовчого провадження;
- з'ясувати сутність підготовчого провадження та корелятивні зв'язки з іншими стадіями кримінального процесу;
- встановити мету, завдання і функціональне призначення підготовчого провадження в системі кримінального провадження;
- визначити і охарактеризувати етапи підготовчого провадження;
- охарактеризувати загальний порядок підготовчого провадження та його диференційовані порядки: на підставі угод; зі звільненням особи від кримінальної відповідальності; у спрощеному провадженні; у спеціальному судовому провадженні (*in absentia*); в суді присяжних;
- виокремити доктринальні та прикладні проблеми підготовчого провадження і запропонувати шляхи їх вирішення;
- сформулювати науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення нормативної моделі підготовчого провадження.

Об'єктом дослідження виступають правовідносини, що складаються під час здійснення підготовчого провадження.

Предметом дослідження є підготовче провадження у системі стадій кримінального процесу України.

Методи дослідження. При проведенні дослідження було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Діалектичний метод наукового пізнання став методологічною основою дисертації, за його допомогою всі питання здійснення підготовчого провадження розглянуто у взаємозв'язку та взаємозалежності. Використання історичного методу дозволило простежити процеси, пов'язані з трансформацією стадії підготовчого провадження,

розвитком її нормативних основ (підрозділ 1.1 дисертації). Компаративний метод використовувався при аналізі моделей підготовчого провадження за законодавством зарубіжних країн (підрозділ 3.4). Метод функціонального аналізу дав змогу розглянути функціональне призначення стадії підготовчого провадження, з'ясувати її місце в системі кримінального провадження (підрозділ 1.2). Метод правового моделювання використовувався при конструюванні оптимального процесуального порядку підготовчого провадження (підрозділ 2.2 дисертації). За допомогою статистичного методу здійснено узагальнення матеріалів кримінальних проваджень та судових рішень, прийнятих у підготовчому провадженні.

Нормативно-правову та інформаційну основу дисертації склали: Конституція України, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Рекомендація КМРС № 6 R (87) 18 від 17.09.1987 щодо спрощення кримінального провадження, Резолюція № 75 (11) КМРС від 19.01.1973 про критерії, які регламентують здійснення провадження за відсутності обвинуваченого, Резолюція ПАРЄ №2245 (2018) від 12.10.2018, яка стосується практики укладання угод про визнання вини, КПК та інші закони України, КПК України 1960 р.

Теоретичною основою дослідження є роботи фахівців з конституційного, міжнародного, адміністративного, кримінального права, кримінального та цивільного процесу, загальної теорії права та інших юридичних наук.

Емпіричну базу дослідження становлять: узагальнення судової практики, проведені Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ; проведені автором дисертації узагальнення судової практики в підготовчому провадженні з питань: повернення обвинувального акта прокурору (вивчено 80 ухвал про повернення обвинувального акта прокурору зі стадії підготовчого провадження); розгляду клопотань про визнання доказів недопустимими (60 ухвал); розгляду та вирішення скарг у підготовчому провадженні (30 ухвал); розгляду клопотань про повернення кримінального провадження із судового розгляду в підготовче провадження (10 ухвал) (додатки).

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є однією з перших наукових праць у вітчизняній кримінальній процесуальній науці після прийняття КПК і новелізації законодавства у зв'язку з конституційною реформою щодо правосуддя, в якій комплексно досліджено підготовче провадження в системі стадій кримінального процесу, сформульовано висновки концептуального характеру, спрямовані на оптимізацію його процесуальної форми та правозастосовної діяльності. До найбільш вагомих результатів, що містять наукову новизну, слід віднести такі.

Вперше:

- констатовано, що нормативна модель стадії підготовчого провадження обумовлена дією засади змагальності, яка передбачає позбавлення суду будь-якої активності щодо здійснення

контролю за досудовим розслідуванням, сприяння усуненню помилок та порушень в діяльності сторони обвинувачення. В публічно-позовному процесі, ознакам якого відповідає сучасний кримінальний процес України, основним завданням суду в цій стадії є встановлення відповідності процесуального рішення прокурора, яким ініціюється судове провадження у першій інстанції, вимогам закону та наявності підстав для здійснення подальшої судової діяльності (в межах лише підготовчого провадження або і судового розгляду);

- визначено правову природу підготовчого провадження як стадії юридичного процесу, яка притаманна всім видам судочинства, і покликана забезпечити взаємозв'язок судового розгляду з досудовою процесуальною діяльністю, усунути перешкоди й створити умови для його проведення, а також надати сторонам можливість врегулювати правовий конфлікт до початку судового розгляду;

- встановлено міжгалузевий характер інституту підготовчого провадження, що обумовлює доцільність уніфікації процедур його проведення в різних видах судочинства (зокрема, стосовно кримінального провадження - в частині нормативного визначення завдань підготовчого провадження; встановлення часових меж підготовчого провадження та підготовчого судового засідання; унормування підстав для відкладення підготовчого судового засідання та оголошення перерви тощо);

- обґрунтовано, що мета і завдання підготовчого провадження викликають необхідність диференціації його процесуальної форми. Дихотомія мети підготовчого провадження (яка полягає у встановленні судом можливості врегулювання кримінально-правового конфлікту до судового розгляду або забезпеченні своєчасного і безперешкодного судового розгляду) обумовлює множинність його завдань та, відповідно, застосування загального чи диференційованого порядку підготовчого провадження;

- виокремлено критерії диференціації процесуальної форми підготовчого провадження: (1) за критерієм ускладнення процесуальної форми виділяють загальний, спрощений (спрощене провадження щодо кримінальних проступків) та ускладнений (провадження в суді присяжних) порядок підготовчого провадження; (2) за критерієм участі в підготовчому провадженні обвинуваченого – загальний порядок, у якому участь обвинуваченого є обов'язковою, а також підготовче провадження за відсутності обвинуваченого (кримінальне провадження *in absentia*; спрощене провадження щодо кримінальних проступків); (3) за критерієм спрямованості підготовчого провадження – загальний порядок, спрямований на встановлення підстав для проведення судового розгляду та підготовку до нього, а також диференційований порядок підготовчого провадження, спрямований на розгляд і вирішення кримінально-правового конфлікту по суті;

- аргументовано необхідність закріплення в законі в якості додатку до обвинувального акта в кримінальному провадженні на підставі угоди про визнання винуватості письмової згоди потерпілого;

- запропоновано унормувати рішення суду про повернення прокурору обвинувального акта, що надійшов разом з угодою, якщо він не відповідає вимогам КПК, та можливість суду після усунення прокурором недоліків обвинувального акту повернутися до розгляду угоди.

Удосконалено:

- визначення підготовчого провадження як самостійної стадії кримінального провадження, з якої розпочинається судове провадження у першій інстанції, що полягає в тому, що суд у встановленому законом порядку, шляхом проведення підготовчого судового засідання, на основі дослідження процесуальних документів, що надійшли від прокурора, з'ясування позицій учасників судового провадження вирішує кримінально-правовий конфлікт по суті шляхом затвердження угоди та ухвалення вироку, звільнення особи від кримінальної відповідальності або встановлює наявність достатніх підстав для призначення судового розгляду в загальному порядку на підставі обвинувального акту, що надійшов від прокурора, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, у зв'язку з чим здійснює підготовчо-організаційні дії;

- формулювання завдань підготовчого провадження, які мають визначатися залежно від процесуального рішення прокурора, що ініціює судове провадження: - при зверненні до суду прокурора з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру завданням суду є встановлення достатніх підстав для призначення судового розгляду та здійснення його підготовки; - при надходженні від прокурора обвинувального акта разом із угодою, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності завдання суду полягає у встановленні достатніх підстав для вирішення кримінально-правового конфлікту в даній стадії кримінального провадження;

- періодизацію підготовчого провадження, в межах якої у процедурі цієї стадії виокремлено наступні етапи: (1) початковий, (2) основний і (3) заключний.

Набули подальшого розвитку:

- аргументація недоцільності розгляду під час підготовчого провадження скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора;

- пропозиції щодо встановлення в ухвалі суду про повернення прокурору обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру в разі їх невідповідності вимогам КПК строку для усунення таких недоліків;

- доводи щодо необхідності нормативного регулювання вирішення питання про призначення спеціального судового провадження під час підготовчого провадження.

На підставі проведеного дослідження сформульовано пропозиції щодо внесення змін і доповнень до ч. 2 ст. 36, ч. 4 ст. 291, ст.ст. 303, 309, 314, 315, 316 КПК.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані: 1) у науково-дослідницьких цілях – при

проведенні подальших теоретичних розробок стадії підготовчого провадження, а також особливих порядків кримінального провадження; 2) у правотворчій сфері – при удосконаленні чинного кримінального процесуального законодавства; 3) у навчально-методичному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників з кримінального процесу; при викладанні курсу кримінального процесу та інших навчальних дисциплін; 4) у правозастосовній діяльності – для надання методичної допомоги прокурорам, адвокатам, суддям у застосуванні закону.

Апробація результатів дисертації. Теоретичні положення, викладені у дисертації, розглядалися і обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Основні результати, висновки і пропозиції дослідження доповідалися автором на таких науково-практичних заходах: V Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій XX-річчю Національної академії правових наук України «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (м. Одеса, 01.11.2013), Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених та здобувачів «Юридична осінь 2013 року» (м. Харків, 14.11.2013), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні» (м. Одеса, 27.11.2013), Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій ювілею академіка С. В. Ківалова «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 6-7.05.2014), Міжнародній науково-практичній конференції «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави» (м. Запоріжжя, 3-4.10.2014), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Судова реформа 1864 року в історії українського державотворення» (14.11.2014), III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку сектору безпеки України: публічно-приватні аспекти» (м. Харків, 16.04.2015), науково-практичних семінарах «Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення» (м. Харків, 29.05.2015, 27.05.2016), науково-практичному семінарі «Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення» (м. Харків, 27.11.2015), Міжнародній науковій конференції «*Evropska tradicia v medzinarodnom prave: uplatnovanie l'udskych prav*» (м. Братислава, 6-7.05.2016), VIII та IX наукових круглих столах молодих вчених, аспірантів та магістрів «Верховенство православноположний принцип правової держави» (м. Харків, 16.12.2016, 15.12.2017), Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій пам'яті проф. І. Є. Марочкина (м. Харків, 20.04.2017) та ін.

Публікації. Основні положення дисертації відображено у дев'яти наукових статтях, опублікованих у фахових періодичних виданнях з юридичних наук України, одній науковій статті, опублікованій у зарубіжному виданні з юридичних наук, двох наукових статтях, опублікованих в інших періодичних виданнях, а також тезах тринадцяти наукових доповідей на науково-практичних конференціях і семінарах.

Структура й обсяг дисертації складаються зі вступу, 3-х розділів, що містять 11 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 282 сторінки, з яких 189 сторінок – основного тексту, список використаних джерел з 590 найменувань займає 58 сторінок, додатки – 35 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** роботи обґрунтовано вибір теми дисертації, визначено її зв'язок з науковими програмами, мета й завдання дослідження, його об'єкт і предмет, охарактеризовано методологічну базу, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо їх апробації.

Розділ 1. «Сутність підготовчого провадження як стадії кримінального процесу України» складається з чотирьох підрозділів і присвячений розгляду правової природи і завдань підготовчого провадження.

У *підрозділі 1.1. «Історичні, правові та теоретичні основи підготовчого провадження»* автор досліджує генезу нормативного регулювання стадії підготовчого провадження, а також ступінь теоретичної розробки цієї проблематики. Зроблено висновок, що ця стадія пройшла тривалу еволюцію, неодноразово трансформувалася («віддання до суду»; «попередній розгляд справи суддею», «підготовче провадження»), і в усі часи привертала значний інтерес дослідників.

З огляду на те, що стадія підготовчого провадження властива не лише кримінальному, а й іншим видам судочинства, а її дослідження проводилися не лише в межах наукової спеціальності 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика, судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність», а й у суміжних процесуальних науках, а саме, в адміністративному та цивільному процесі, а також у галузі юридичної психології, підготовче провадження можна вважати міждисциплінарним інститутом, проблеми якого потребують комплексного підходу.

У *підрозділі 1.2. «Поняття, завдання і функціональне призначення підготовчого провадження»* аналізуються доктринальні підходи до визначення поняття підготовчого провадження та виокремлення його завдань і функцій. Формулюється авторська дефініція підготовчого провадження.

Автором визначено місце підготовчого провадження у системі стадій кримінального процесу, з'ясовано його правову природу як самостійної стадії кримінального провадження, що характеризується конкретними завданнями, особливим колом учасників процесуальної діяльності, специфікою процесуальних засобів, а також підсумковими рішеннями. Зроблено висновок про те, що в системі кримінального провадження підготовче провадження є його неминучою частиною (за винятком випадків закриття кримінального провадження під час досудового розслідування).

У *підрозділі 1.3. «Особливості реалізації загальних засад кримінального провадження у підготовчому провадженні»* розглянуто дію у цій стадії окремих засад кримінального провадження,

передусім таких як: законність, презумпція невинуватості, забезпечення права на захист, доступ до правосуддя, змагальність та ін.

Аргументовано, що загальні засади кримінального провадження відіграють щодо стадії підготовчого провадження системоутворююче, базове значення, і, разом з тим, набувають у цій стадії своєї безпосередньої реалізації, що має значну специфіку, порівняно з іншими стадіями кримінального процесу.

Виявлено, що встановлення законодавцем можливості вирішення кримінального провадження по суті на цій стадії зумовлено дією засади розумних строків, яка передбачає прискорення кримінального провадження за рахунок відмови від звичайних процедур проведення повного судового розгляду на користь спрощення процесуальної форми.

У підрозділі 1.4. «Структура підготовчого провадження та диференціація його процесуальної форми» проводиться періодизація та диференціація стадії підготовчого провадження.

На основі аналізу законодавства та практики його застосування у структурі підготовчого провадження виділено наступні частини (етапи): 1) початковий етап, що передує підготовчому судовому засіданню; 2) основний етап, що полягає у проведенні підготовчого судового засідання; 3) заключний етап, що полягає у прийнятті за підсумками підготовчого судового засідання резолютивного рішення.

Обґрунтовано, що поряд із загальною процедурою підготовчого провадження існують його диференційовані порядки, що характеризуються спрощенням або ускладненням процесуальної форми і можуть передбачати встановлення додаткових процесуальних гарантій. Залежно від диференціації кримінальної процесуальної форми на цій стадії виділено загальний та особливі порядки підготовчого провадження (такі як: кримінальне провадження на підставі угод, провадження щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності, спрощене судове провадження щодо кримінальних проступків, спеціальне судове провадження (in absentia), провадження в суді присяжних).

Розділ 2. «Загальна характеристика порядку підготовчого провадження» складається з двох підрозділів і присвячений дослідженню процедурних аспектів стадії підготовчого провадження.

У підрозділі 2.1. «Загальний порядок підготовчого провадження» детально проаналізовано основні етапи підготовчого провадження та виявлено проблеми, що виникають на кожному з них. До таких, зокрема, належать: визначення складу учасників підготовчого провадження; відсутність регламентованих законом граничних строків проведення підготовчого судового засідання; подання доказів у стадії підготовчого провадження й визнання доказів недопустимими; розгляд і вирішення скарг учасників судового провадження на цій стадії; розгляд у підготовчому провадженні питань щодо застосування запобіжних заходів тощо. Щодо кожної із таких проблем автором запропоновано

конкретні шляхи їх розв'язання, в тому числі й шляхом внесення змін і доповнень до КПК.

У підрозділі 2.2. «Рішення суду в підготовчому провадженні» розглядаються кримінальні процесуальні рішення, які приймаються за результатами підготовчого судового засідання.

З урахуванням характеру питань, які вирішуються, а також їх функціонального призначення виокремлено такі види рішень цієї стадії: (1) основні рішення, якими суд вирішує питання про подальший хід судового провадження щодо можливості призначення у ньому судового розгляду (п. 5 ч. 3 ст. 314 КПК); (2) альтернативні – рішення, які приймаються за наявності підстав, що виключають можливість призначення судового розгляду (п. п. 1-4 ч. 3 ст. 314 КПК); (3) допоміжні – які сприяють законному й обґрунтованому прийняттю основних рішень або доповнюють і розвивають їх положення (рішення щодо питань, пов'язаних з підготовкою до судового розгляду, передбачені ст. 315 КПК).

Досліджено проблеми, які виникають при прийнятті у підготовчому провадженні таких рішень суду: закриття кримінального провадження; повернення прокурору обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, якщо вони не відповідають вимогам КПК; направлення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності у випадку встановлення непідсудності кримінального провадження; доручення представнику персоналу органу пробації скласти досудову доповідь.

Аргументована необхідність відмежувати рішення про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених п. п. 5-10 ч. 1 та п. 3 ч. 2 ст. 284 КПК, від закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності (п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК), оскільки провадження щодо останнього є особливим порядком підготовчого провадження. Крім того, обґрунтована недоцільність прийняття судом рішення про складання досудової доповіді на стадії підготовчого провадження, оскільки така ініціатива суда на даному етапі кримінального провадження створює загрозу дотриманню принципів неупередженості та безсторонності судової влади.

Розділ 3. «Диференційовані порядки підготовчого провадження» складається з п'яти підрозділів і присвячений дослідженню специфіки кримінальної процесуальної форми в особливих порядках підготовчого провадження.

У підрозділі 3.1. «Особливий порядок підготовчого провадження на підставі угод» досліджуються процесуальні особливості підготовчого провадження на підставі угод, яке фактично являє собою спрощену форму судового розгляду, оскільки у цьому випадку вирішення кримінального провадження по суті і ухвалення вироку відбувається у підготовчому судовому засіданні.

Обґрунтовано, що цей порядок підготовчого провадження характеризується такими

особливостями: спеціальним приводом – обвинувальним актом прокурора разом із підписаною сторонами угодою; обмеженим колом обов'язкових учасників – ними є прокурор і обвинувачений у підготовчому провадженні на підставі угоди про визнання винуватості й потерпілий та обвинувачений – у підготовчому провадженні на підставі угоди про примирення; предметом підготовчого провадження в цьому особливому порядку є встановлення відповідності угоди вимогам закону тощо.

У підрозділі 3.2. «Порядок підготовчого провадження щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності» автор звертає увагу на те, що підготовче провадження щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності передбачає вирішення кримінального провадження по суті, однак суперечить презумпції невинуватості з огляду на вирішення цього питання ухвалою суду. У зв'язку із цим пропонується звільняти особу від кримінальної відповідальності вироком суду, постановленим за спрощеною процедурою у підготовчому судовому засіданні.

Встановлено, що порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності характеризується такими особливостями: здійснюється за наявності спеціального приводу – клопотання прокурора про звільнення особи від кримінальної відповідальності; предметом є встановлення підстави та умов для звільнення особи від кримінальної відповідальності; до кола обов'язкових учасників входять прокурор, підозрюваний та потерпілий.

У підрозділі 3.3. «Особливий порядок підготовчого провадження у спрощеному провадженні щодо кримінальних проступків» розглядається підготовче провадження у спрощеному провадженні, яке, на думку автора, поєднує в собі стадії підготовчого провадження і судового розгляду з усіченням процедури кожної з них і передбачає вирішення по суті справи про кримінальний проступок з ухваленням у ній обвинувального вироку.

Виявлено такі процесуальні особливості підготовчого провадження у спрощеному провадженні: особливий привід – обвинувальний акт з клопотанням прокурора про його розгляд у спрощеному провадженні); скорочений строк (протягом 5 днів); заочна форма (за відсутності учасників судового провадження); письмова форма провадження (проведення шляхом вивчення судом поданого прокурором обвинувального акта та доданих до нього матеріалів).

У підрозділі 3.4. «Особливий порядок підготовчого провадження у спеціальному судовому провадженні (*in absentia*)» аргументовано, що підготовче провадження *in absentia* здійснюється за загальними правилами підготовчого провадження, однак передбачає вирішення судом питання про проведення спеціального судового провадження. З огляду на це його не можна вважати заочним, оскільки у підготовчому судовому засіданні *in absentia* присутні сторони (за винятком обвинуваченого).

Обґрунтовано, що підготовче провадження у спеціальному судовому провадженні (*in*

absentia) має такі особливості: особливий привід – клопотання прокурора про здійснення спеціального судового провадження; здійснюється за відсутності обвинуваченого; передбачає обов'язкову участь захисника; потребує належного повідомлення обвинуваченого про місце і час проведення підготовчого судового засідання та судового розгляду.

У підрозділі 3.5. «Особливий порядок підготовчого провадження у суді присяжних» досліджуються особливості процесуальної форми підготовчого провадження, яке проводиться у кримінальних провадженнях щодо злочинів, за які передбачено покарання у вигляді довічного позбавлення волі.

Аргументовано, що до особливостей кримінальної процесуальної форми підготовчого провадження у суді присяжних належать роз'яснення обвинуваченому права на суд присяжних та правові наслідки недотримання цієї вимоги закону (які в роботі проаналізовано з урахуванням правових позицій Верховного Суду України і Верховного Суду); заявлення обвинуваченим клопотання про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних; особливості визначення складу суду, якщо обвинувачений заявив таке клопотання в підготовчому судовому засіданні; призначення судового розгляду судом присяжних; здійснення виклику присяжних.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і вирішення наукового завдання, що полягає в отриманні нових результатів у вигляді наукових висновків щодо сутності підготовчого провадження, його завдань, функцій та місця в системі стадій кримінального процесу України, диференціації його процесуальної форми, а також формулюванні науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення нормативного забезпечення правозастосовної діяльності на даному етапі кримінального провадження. Проведене дослідження дає можливість сформулювати низку таких висновків і пропозицій:

1. Нормативне регулювання підготовчого провадження у вітчизняному кримінальному процесі має тривалий історичний розвиток, у якому можна виділити періоди й етапи, зумовлені змінами законодавства: (1) дореволюційний період, що складається відповідно до дії СКС 1864 р.; (2) радянський період, що включає три етапи: (а) час дії КПК УСРР 1922 р.; (б) етап дії КПК УРСР 1929 р.; (в) період чинності КПК УРСР 1960 р.; (3) період незалежної України, що включає такі етапи: (а) за часів дії КПК 1960 р. у попередній «радянській» моделі; (б) етап чинності КПК 1960 р. з урахуванням змін внаслідок «малої судової реформи» 2001 р.; (в) період дії КПК 2012 р. Ознаками, що характеризують генезу нормативного регулювання стадії підготовчого провадження, є: (1) часті зміни у процесуальному призначенні, процедурі й суб'єктному складі цієї стадії; (2) нестабільність законодавства, яке її регламентує; (3) мінливість термінологічного найменування («віддання до суду»; «попередній розгляд справи суддею», «підготовче провадження»). Попри це, історичний розвиток цієї стадії можна вважати поступальним, оскільки в жодний історичний період вона не

ліквідувалася і не втрачала свого головного призначення – вирішити питання щодо можливості призначення судового розгляду і здійснення його підготовки.

2. В системі кримінального провадження підготовче провадження є його неминучою частиною (за винятком випадків закриття кримінального провадження під час досудового розслідування), адже скерування прокурором підсумкового процесуального рішення досудового розслідування до суду ініціює відкриття підготовчого провадження, без якого судове провадження у першій інстанції здійснюватися не може. За загальним порядком, при направленні прокурором обвинувального акта до суду підготовче провадження займає проміжне місце між досудовим розслідуванням та судовим розглядом, а рішення суду в цій стадії визначають подальший хід кримінального провадження і за наявності встановлених підстав його трансформацію в наступну стадію судового розгляду. В цьому знаходить прояв логіко-функціональна послідовність стадій кримінального провадження.

Як стадія юридичного процесу, що притаманна всім видам судочинства, підготовче провадження покликано забезпечити взаємозв'язок судового розгляду з досудовою процесуальною діяльністю, усунути перешкоди й створити умови для його проведення, а також надати сторонам можливість врегулювати правовий конфлікт до початку судового розгляду.

3. Мета підготовчого провадження в сучасному кримінальному процесі полягає у встановленні судом можливості врегулювання кримінально-правового конфлікту до судового розгляду або забезпеченні своєчасного і безперешкодного судового розгляду.

Завдання підготовчого провадження зумовлюються вказаною метою і визначаються залежно від процесуального акта прокурора, що ініціює судове провадження і відіграє значення кримінального позову: - при надходженні до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру завданням цієї стадії є встановлення підстав для призначення судового розгляду та здійснення його підготовки; - при надходженні до суду обвинувального акта разом з угодою, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності завдання полягає у встановленні підстав для вирішення кримінально-правового конфлікту в даній стадії кримінального провадження.

Концептуальною відмінністю чинної нормативної моделі підготовчого провадження від її попередників є відсутність судового контролю серед завдань цієї стадії, адже перевірка відповідності вимогам закону процесуальних актів, що надійшли до суду від прокурора, цілком охоплюється завданням встановлення підстав для подальшої процесуальної діяльності суду (яка в загальному порядку здійснюється з метою підготовки судового розгляду, а в диференційованих порядках обмежується підготовчим провадженням).

4. Підготовче провадження складається з наступних етапів (частин), які визначаються його завданнями: 1) початковий етап – передує підготовчому судовому засіданню та покликаний

створити організаційні та процесуальні передумови для його проведення. Ця частина включає: отримання та реєстрацію матеріалів кримінального провадження в автоматизованій системі документообігу суду та визначення складу суду, призначення суддею дати підготовчого судового засідання та виклик сторін; 2) основний етап - полягає у проведенні підготовчого судового засідання. Цей етап займає центральне місце у структурі підготовчого провадження, адже найбільшою мірою розкриває зміст правовідносин, що визначають сутність цієї стадії; 3) заключний етап – полягає у прийнятті підсумкового рішення та вчиненні інших дій, зумовлених завданням підготовчого провадження та його процесуальною формою (загальним або диференційованим порядком).

5. Порядок підготовчого провадження на підставі угод істотно відрізняється від загального порядку, проте у КПК його не деталізовано. В підготовчому судовому засіданні на підставі угоди мають бути оголошені як обвинувальний акт, так і текст угоди, оскільки саме остання є предметом судового розгляду. У таких випадках підготовче судове засідання має розпочинатися з оголошення прокурором обвинувального акту (як приводу до початку судового провадження), після чого суд має оголосити угоду (як привід до застосування особливого порядку підготовчого провадження). Після цього суд має встановити особу обвинуваченого, роз'яснити йому суть обвинувачення і з'ясувати, чи зрозуміле йому обвинувачення, чи визнає він себе винним. Якщо після роз'яснення суті обвинувачення підсудний заперечує проти затвердження угоди, вона не може бути затверджена.

Оскільки підготовче провадження у кримінальному провадженні на підставі угоди ініціюється обвинувальним актом прокурора, прогалиною правового регулювання визнано відсутність у главі 35 КПК рішення суду про повернення прокурору обвинувального акту, який надійшов до суду разом з угодою, проте не відповідає вимогам КПК.

З урахуванням законодавчої заборони повторно звертатися з угодою до суду, визнано доцільним унормувати повноваження суду надати можливість сторонам уточнити укладену угоду, внести зміни до її змісту, які мають бути погоджені сторонами, відображені в журналі судового засідання, технічному записі та судовому рішенні.

Наявність істотних особливостей процесуальної форми звільнення особи від кримінальної відповідальності свідчить про доцільність регламентувати цей порядок у окремій главі Розділу VI КПК «Особливі порядки кримінального провадження». Звільнення від кримінальної відповідальності є різновидом консенсуальної процедури, що обумовлює можливість її застосування в підготовчому провадженні.

Здійснення спеціального судового провадження за відсутності обвинуваченого не може характеризуватися як «заочне провадження» з огляду на концепцію уніфікації процедур у різних видах судочинства. У всіх процесуальних кодексах термін «заочне провадження» передбачає проведення його без участі сторін, що в кримінальному процесі має місце лише в спрощеному

провадженні щодо кримінальних проступків.

6. З метою удосконалення законодавчої регламентації підготовчого провадження в дисертації сформульовано низку пропозицій, зокрема: (1) диференціювати вимогу обов'язкової участі учасників підготовчого судового засідання залежно від загального чи диференційованого його порядку (крім прокурора, участь якого завжди має бути обов'язковою); (2) унормувати строк підготовчого провадження з моменту надходження до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру чи клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, який у виняткових випадках може бути продовжено за клопотанням сторін або з ініціативи суду; (3) унормувати порядок вирішення в підготовчому провадженні питання щодо запобіжного заходу; (4) виключити зі статті 303 КПК частини 2 та 3 щодо розгляду скарг у підготовчому судовому засіданні; (5) викласти пункт 3 ч. 3 ст. 314 КПК у наступній редакції: «повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам цього Кодексу, із зазначенням строку та дій, необхідних для приведення їх у відповідність до цих вимог»; (6) передбачити, що питання про призначення спеціального судового провадження має вирішуватися під час підготовчого провадження; (7) змінити п. 4 ч. 3 ст. 314 КПК і викласти його в наступній редакції: «визнати кримінальне провадження непідсудним цьому суду та звернутися до суду вищої інстанції щодо направлення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до іншого суду в порядку, передбаченому ст. 34 цього Кодексу»; (8) відмовитись від апеляційного оскарження ухвали суду про повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Бабаєва О. В. Сутність і значення стадії попереднього розгляду кримінальної справи суддею. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 4. С. 120-123.
2. Бабаєва О. В. Реализация принципов уголовного процесса в стадии предварительного рассмотрения уголовного дела судьёй. *Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій*. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2003. Вип. 64. С. 133-139.
3. Бабаєва О. В. Рішення, які приймає по кримінальній справі суддя у стадії попереднього розгляду. *Вісн. Акад. правових наук України : зб. наук. пр. / редкол.: В. Я. Тацій та ін.* Харків: Право, 2009. № 4 (59). С. 232-241.
4. Бабаєва О. В. Повернення суддею кримінальної справи прокурору зі стадії попереднього розгляду. *Університетські наукові записки*. 2010. № 3 (35). С. 188-194.

5. Бабаєва О. В. Підготовче провадження як самостійна стадія в системі кримінального судочинства України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Випуск 35. Частина II. Том 3. С. 126-132.

6. Бабаєва А. Стадія підготовчого виробництва в уголовном процесі України. *Закон и жизнь*. 2016. № 7. Т. 2/2. С. 7-11.

7. Бабаєва О. В. Закриття кримінального провадження на стадії підготовчого провадження. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 3. Т. 2. С. 114-117.

8. Бабаєва О. В. Еволюція стадії підготовчого провадження у кримінальному процесуальному праві України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2017. № 1 (8). С. 225-235.

9. Бабаєва О. В. Особливості підготовчого провадження на підставі угод. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2017. Вип. 3. С. 19-26.

10. Бабаєва О. В. Повторність під час застосування процедури підготовчого провадження у кримінальному процесі: постановка проблеми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 52. Том 2. С. 106-111.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Бабаєва О. В. Розвиток інституту підготовчого провадження в Україні, та його регулювання в законодавстві деяких країн СНД. *Юридична осінь 2013 року* : зб. тез доповідей та наук. повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (Харків, 14 листопада 2013р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2013. С. 356-359.

12. Бабаєва О. В. Щодо питання про місце підготовчого провадження в системі кримінального процесу. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: Матеріали V-ї Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої XX-річчю Національної академії правових наук України*, Одеса: «Фенікс», 2013. С. 183-184.

13. Бабаєва О. В. Особливості доказування в підготовчому провадженні за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (27 листопада 2013 р., м. Одеса)* Одеса : Юридична література, 2013. С. 450-455.

14. Бабаєва О. В. Щодо необхідності визначення питань, які з'ясовує суддя в підготовчому провадженні. *Правове життя сучасної України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої ювілею академіка С. В. Ківалова (6-7 травня 2014 р., м. Одеса)* : у 2 т. Т. 1 / відп. ред. В. М. Дрьомін. Одеса : Юридична література, 2014. С. 709-712.

15. Бабаєва О. В. Щодо питання про визначення завдань підготовчого провадження. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави: тези*

доповідей міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 3-4 жовтня 2014 / За заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя: ЗНУ, 2014. С. 232- 235.

16. Бабаєва О. В. Підготовче провадження в кримінальному процесі: від Статуту кримінального судочинства 1864 року до чинної правової моделі. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (14 листопада 2014 року) «Судова реформа 1864 року в історії українського державотворення»*. Харків: «Друкарня Мадрид», 2014. С. 9-12.

17. Бабаєва О. В. Особливості підготовчого провадження у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю. *Сучасний стан та перспективи розвитку сектору безпеки України: публічно-приватні аспекти* (16 квітня 2015 року, м. Харків). Збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: видавництво «Плеяда», 2015. С. 8-9.

18. Бабаєва О. В. Деякі аспекти прийняття рішення про закритий судовий розгляд у підготовчому провадженні. *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, м. Харків, 29 трав. 2015 р. / редкол.: С. Кучерина (голов. ред.) та ін. Харків: Право, 2015. Вип. 6. С. 286-289.

19. Бабаєва О. В. Деякі питання повернення судом обвинувального акта прокурору. *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*. Матеріали постійного діючого наукового-практичного семінару (м. Харків, 27 трав. 2016 р.). Харків : Право, 2016. Вип. 7. С. 238-241.

20. Бабаєва О.В. Проблемні питання продовження строку тримання обвинуваченого під вартою у підготовчому провадженні. *Europska tradicia v medzinarodnom prave: uplatnovanie l'udskych prav: Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie 6-7 maj 2016*. Bratislava: Panevropska vysoka skola, 2016. С. 200-203.

21. Бабаєва О. В. Процесуальний порядок підготовчого провадження на підставі угод. *Верховенство права-основоположний принцип правової держави: VIII Науковий круглий стіл молодих вчених, аспірантів та магістрів*, 16 грудня 2016 р., м. Харків: Збірник тез доповідей.– Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. С. 9-12.

22. Бабаєва О. В. Стадія підготовчого провадження в системі судових процедур. *Актуальні проблеми судового права*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Івана Єгоровича Марочкіна (Харків, 20 квіт. 2017 р.): у 2 т. / редкол.: Л. М. Москвич (голова) та ін. Т. 1. Харків: Право, 2017. С. 15-18.

23. Бабаєва О. В. Особливості реалізації засади забезпечення права на оскарження судових рішень у підготовчому кримінальному провадженні. *Верховенство права-основоположний принцип правової держави: IX Науковий круглий стіл молодих вчених, аспірантів та магістрів*, 15 грудня 2017 р., м. Харків: Збірник тез доповідей. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. С. 16-20.

24. Бабаєва О. В. Формування матеріалів кримінального провадження (кримінальної справи) на стадії підготовчого провадження. *Юрист України* : наук.-практ. журн. Харків : Право, 2018. № 1 (36). С. 43-49.

25. Бабаєва О. В. Досудова доповідь у підготовчому кримінальному провадженні. *Юрист України* : наук.-практ. журн. Харків : Право, 2018. № 2 (37). С. 64-70.

АНОТАЦІЯ

Бабаєва О. В. Підготовче провадження у системі стадій кримінального процесу України.

– Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика, судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2019.

У дисертації отримано нові результати у вигляді наукових висновків щодо характеристики підготовчого провадження, його правової природи та функціонального призначення, місця в системі кримінального провадження, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення його нормативної регламентації та правозастосовної практики.

В процесі дослідження охарактеризовано генезу нормативного регулювання стадії підготовчого провадження, а також ступінь теоретичної розробки цієї проблематики; з'ясовано сутність підготовчого провадження та корелятивні зв'язки з іншими стадіями кримінального процесу; встановлено завдання та функції підготовчого провадження в системі кримінального провадження; обґрунтовано періодизацію підготовчого провадження; охарактеризовано загальний порядок підготовчого провадження та його диференційовані порядки: на підставі угод; зі звільненням особи від кримінальної відповідальності; у спрощеному провадженні; у спеціальному судовому провадженні (*in absentia*); в суді присяжних.

В результаті дослідження виявлено низку прогалин та колізій правового регулювання, які перешкоджають ефективному вирішенню завдань кримінального провадження. З метою удосконалення законодавчої регламентації стадії підготовчого провадження сформульовано пропозиції щодо їх усунення.

Ключові слова: підготовче провадження, підготовче судове засідання, стадія кримінального провадження, судове провадження, кримінальне провадження, спеціальне судове провадження.

АННОТАЦИЯ

Бабаева А. В. Подготовительное производство в системе стадий уголовного процесса Украины. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика, судебная экспертиза; оперативно-розыскная

деятельность». – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2019.

В диссертации получены новые результаты в виде научных выводов относительно характеристики подготовительного производства, его правовой природы и функционального назначения, места в системе уголовного производства, а также формулировки научно обоснованных предложений, направленных на усовершенствование его нормативной регламентации и правоприменительной практики.

В результате исследования определены место подготовительного производства в системе стадий уголовного процесса, его правовая природа как самостоятельной стадии уголовного производства, которая характеризуется конкретными задачами, особым составом участников, спецификой процессуальных средств, а также резолютивными решениями. Сделан вывод о том, что в системе уголовного производства подготовительное производство является его неминуемой частью (за исключением прекращения уголовного производства во время досудебного расследования), без которой дальнейшее судебное производство невозможно.

В процессе исследования охарактеризованы генезис нормативного регулирования стадии подготовительного производства, а также степень теоретической разработки этой проблематики; раскрыта сущность подготовительного производства и коррелятивные связи с другими стадиями уголовного процесса; установлены задачи и функции подготовительного производства в системе уголовного производства; обоснована периодизация подготовительного производства; охарактеризованы общий порядок подготовительного производства и его дифференцированные порядки: на основании соглашений; с освобождением лица от уголовной ответственности; в упрощенном порядке; в специальном судебном производстве (*in absentia*); в суде присяжных.

Выявлены особенности реализации общих начал уголовного производства на стадии подготовительного производства, прежде всего таких как: законность, презумпция невиновности, обеспечения права на защиту, доступа к правосудию, состязательности и др. Доказано, что установление законодателем возможности решения уголовного производства по существу на этой стадии обусловлено действием начала разумных сроков, предусматривающего ускорение уголовного производства.

Обосновано, что как стадия юридического процесса, присущая всем видам судопроизводства, подготовительное производство призвано обеспечить взаимосвязь судебного разбирательства с досудебной процессуальной деятельностью, устранить препятствия и создать условия для его проведения, а также предоставить сторонам возможность урегулировать правовой конфликт до начала судебного разбирательства.

В результате исследования выявлены пробелы и коллизии правового регулирования, препятствующие эффективному разрешению задач уголовного производства. Для их устранения

сформулированы предложения по усовершенствованию правовой регламентации подготовительного производства, а также повышению эффективности правоприменительной практики в данной сфере.

Ключевые слова: подготовительное производство, подготовительное судебное заседание, стадия уголовного производства, судебное производство, уголовное производство, специальное судебное производство.

SUMMARY

Babaieva A. V. Preparatory proceedings in system of stages of criminal trial of Ukraine. – Qualifying scientific work as the manuscript.

The dissertation for obtaining the scientific degree of a candidate of juridical sciences in speciality 12.00.09 «Criminal process and criminalistics, forensic examination; operational search activity». – Yaroslav Mudryi National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2019.

In the dissertation new results in the form of scientific conclusions concerning the characteristic of preparatory proceedings, its legal nature and a functional purpose, a place in system of criminal proceedings, and also the formulation of scientifically reasonable offers directed on improvement of its standard regulation and law-enforcement practice are received.

In the course of research genesis of standard regulation of a stage of preparatory proceedings, and also extent of theoretical development of this perspective are characterized; the essence of preparatory proceedings and correlative communications with other stages of criminal trial is opened; tasks and functions of preparatory proceedings in system of criminal proceedings are established; the periodization of preparatory proceedings is proved; the general order of preparatory proceedings and its differentiated orders are characterized: on the basis of agreements; with release of the person from criminal liability; in the simplified order; in special judicial proceedings (in absentia); in a jury.

As a result of a research gaps and collisions of legal regulation interfering effective permission of problems of criminal proceedings are revealed. For their elimination offers on their elimination are formulated

Keywords: preparatory proceedings, preparatory court session, stage of criminal proceedings, judicial proceedings, criminal proceedings, special judicial proceedings.

Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук, доцент Д.В. Філін

Підписано до друку 10.05.2019 р. Формат 60x90 1/16

Ум. друк. арк. 0,7. Облік.-вид. арк. 0,9.

Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.

Тираж 100 прим. Зам. № ____.

Друкарня
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, Харків, вул. Пушкінська, 77